

173. Hódmezővásárhely, Kútvölgy

(Csongrád megye) Sza, Ge, Á

2007. május 14–17. között próbafeltárást végeztünk a VIII. sz. homokbányában (0510/23 hrsz.). A terület Hódmezővásárhely ÉK-i határában, az Orosházára vezető vasútvonal és a Kútvölgy-Kakasszéki-csatorna által közrezárt területen található. A csatorna partján Vályi Katalin már 1977-es terepbejárása során talált lelőhelyeket. Bende Livia és Lőrinczy Gábor 2004. március 4-én végzett helyszíni szemlájük során megállapították, hogy a felszíni leletek arra utalnak, hogy a bánya teljes területe régészeti lelőhely. Ugyanezt állapítottuk meg Vályi Katalinnal a 2006. december 12-én végzett helyszíni szemlénk során. A bányatelek területén több-kevesebb intenzitással (helyenként sűrűn, helyenként elszórtan) jelentkeztek a felszíni leletek. A bányatelek ÉK-i részén erőteljesen kiemelkedő dombon nagy sűrűségben jelentkeztek egy szarmata kori település nyomai. A bányatelek területén húzódó mélyedéstől (egykori kis vízfolyásmedertől) távolodva kisebb számban kerültek elő szarmata kori és gepida településre utaló leletek. Néhány lelet (pl. embercsont és üveg pohár töredéke) arra utalt, hogy a területen feltehetően szarmata kori és talán Árpád-kori temetővel is számolnunk kell.

A próbafeltárást célja a bánya területén lévő lelőhely pontos lehatárolása és intenzitásának felmérése volt. A próbafeltárást területét (összesen 10 000 m²-t) azon a részen jelöltük ki, ahol a felszínen a legkisebb intenzitással jelentkeztek a leletek. A már kitermelt VI. sz. homokbánya határa mentén egy 300×14 m-es felületet és ennek a kutatósávnak a DK-i széléhez csatlakozva egy 80×69 m-es felületet. Már az első napon előkerült 5 szarmata kori objektum: két szögletes árokkal kerített temetkezés és egy árokrészlet, mely feltehetően szintén egy sírt kerítő árok részlete lehet. A sírokból gyöngyöket, orsó gombot, edénymellékletet, vaskést és vascsatot találtunk. A sírokat kerítő árkokban is előkerültek szarmata kori cseréptöredékek.

Tehát már az első napon egyértelművé vált, hogy a bánya teljes területe fedett régészeti terület. Azon a területen került elő a szarmata kori temető, amelyen a felszíni bejárás során kis intenzitással jelentkeztek a régészeti leletek.

A leletanyag a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központba került.

TÓTH KATALIN

174. Hódmezővásárhely, Szegfű utca

(Csongrád megye) Sza, Tő

2007. július 3. és augusztus 18. között próba- és megelőző feltárást végeztünk a tervezett sportcsarnok és mélygarázs építési területén (Hrsz.: 12841/2).

Először *próbafeltárást* végeztünk 2007. július 3–4-én. A területen hosszában két 3 m széles kutatószelvényt humuszoltunk le és nyestünk meg. Ennek során

mindkét kutatószelvényben nagy számban jelentkeztek különböző objektumok foltjai, nyelésükkor török kori kerámiatöredékeket, állatcsontokat, tégladarabokat találtunk. Egyértelművé vált, hogy a területen egy török kori település maradványa található, így a tervezett beruházás teljes építési területén megelőző feltárással folytattuk a kutatást.

A megelőző feltárást 2240 m²-es felületen (a próba- és a megelőző feltárást teljes területe 2576 m² volt) 2007. július 9. és augusztus 18. között végeztük el. Az előkerült 181 objektum többsége egy sűrű, intenzív, kimagaslóan gazdag leletanyagot tartalmazó török kori, Kr. u. 16–17. századi település maradványa. A török kori településhez tartozóan feltártunk 3 földbe mélyített, agyagfalú, cölöpszerkezetes épületet, melyek feltehetően egy gazdasági egységet alkottak a terület legmagasabb fekvésű középső részén, egy árokkal elkerített területen belül. Környezetükben nagy számban kerültek elő jellegzetes méhkas alakú gabonátároló vermek, valamint néhány nagyméretű (5–7 m átmérőjű), igen mély (2–3 m), szabálytalan alakú, valószínűleg agyagkitermelésre használt gödör. Szintén valamilyen fedett gazdasági építmény lehetett az elkerített területen belül egy lekerekített sarkú téglalap alakú, lejtős oldalú, egyenes aljú gödör, aljának közepén és É-i szélénél félkörívben elhelyezkedő cölöplyukakkal, melyek közül az egyikben famaradványt is találtunk. A terület D-i szélén Ny–K-i irányban 33,6 m hosszan végighúzódnó széles (3–4 m), mély (1–1,5 m) árok is a török kori településhez tartozhatott. Talán annak egy bizonyos részét keríthette, erősíthette. A török kori objektumokból rendkívül nagy mennyiségű, gazdag leletanyag került elő: különböző asztali, főző- és tárolóedények, kályhaszemek, változatos formájú és díszítésű cseréppipák, állatcsontok, paticsok, téglák, üvegtárgyak, vasból készített lószerszámok (kengyel, zabla, patkók) és egyéb használati tárgyak (béklyók, szögek, vasalások, kések stb.), bronztárgyak (kis bronzedényke, hajtűk) és 3 pénzérme. Külön ki kell emelnünk a nagyszámú faragott csontnyelű vaskést, valamint egy díszített gyöngyházborítású markolatú vaskést, melyek a török kori kézművesipar mívés készítményei. A pénzek Nádor Károly vásárhelyi éremgyűjtő előzetes (tisztítás előtti) meghatározása szerint a 16. századból származnak, Lengyelországban verték őket.

A feltárt terület középső és D-i részén a török kori réteg alatt egy szarmata kori (Kr. u. 2–4. sz.) telep néhány, feltehetően a telep széléhez tartozó objektuma (néhány árok és cölöplyuk) jelentkezett. Elképzelhető, hogy a szarmata kori telepnek azért találtuk meg csak kevés nyomát, mert a nagyszámú török kori beásás a szarmata kori objektumok egy részét tönkretette. A szarmata kori telep meglétére ugyanis a későbbi, török kori objektumok anyagába belekeveredett szarmata leletek is utaltak.

Munkatárs: Bokorné Nagy Katalin régész.

TÓTH KATALIN